

Мігунова Т. С.,
заступник директора НБ НУК
ім. адм. Макарова з наукової роботи

Прагнучи недосяжного, ми здійснюємо неможливе.
Роберт Ардрі

СУЧАСНА ДІАГНОСТИКА НАУКОВОГО ДОКУМЕНТОПОТОКУ Е- ТА ВЕБ-РЕСУРСІВ

Класичне визначення сучасного розвитку суспільства – суспільство знань. Його вимоги (визначені в документі ЮНЕСКО) до розвитку всіх інституцій – **орієнтація своєї діяльності на наукоємні технології.**

Слід відзначити, що вищезазначені технології в бібліотеках існували завжди. Їх класичним прикладом є:

I етап:

– створення бібліографічної інформації (бібліографічні покажчики, тематичні списки літератури, дайджести тощо);

II етап:

– система реферування наукової літератури (РЖ Національної бібліотеки України ім. Вернадського та Інституту проблем реєстрації НАН України);

III етап:

– підготовка оглядово-аналітичних і прогностичних матеріалів.

З розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій стало можливим проведення різних видів наукометричних досліджень. Це вважається **IV етапом** запровадження наукоємних технологій, а **V етапом** стане **екстракція (вилучення)** з е-сховищ даних нових знань (щось подібне нанотехнологіям).

Акцент сьогодення в діяльності бібліотек ВНЗ – робота, яка має на меті розповсюдження результатів науково-дослідницької діяльності вишу.

Це та ніша в її інформаційно-аналітичній діяльності, яка сприяє становленню книгозбірні як наукового центру вузу.

Здійснюється вона в 4-х напрямках:

- створення та супроводження інноваційних каналів у Відкритому Доступі;
- реалізація моделі бібліотеки як видавця електронних наукових журналів;
- інформ-аналітика (як інструмент для підготовки компетентних відповідей на нетипові запити користувачів);
- проведення метричних досліджень документопотоків, е- та – веб ресурсів.

Зупинюсь на останньому напрямку.

Процес зацікавленості бібліотечних працівників до методів досліджень ресурсів обумовлений декількома факторами, а саме:

- прогресом в області інформаційно-комунікативних технологій;
- активним використанням досліджень в науковій політиці, розвитком науки та її фінансуванням;
- використанням результатів при акредитації ВНЗ, складанні рейтингів;
- змінами в системі наукової комунікації;
- можливостями визначення стратегії та нового модуля розвитку;
- появою та розвитком руху OPEN ACCESS.

Здійснюються дослідження у двох напрямках: традиційному та альтернативному (або формальне та неформальне оцінювання).

Традиційні методи останнім часом об'єднуються терміном інформетрика (хоча слід відзначити розбіжність погляду фахівців на трактування даного терміну).

Вважається, що інформетрія поєднує в собі бібліометрію, наукометрію, кіберметрію, вебометрію, альтметрію. У той же час слід зазначити, що єдиної точки зору так це чи ні не існує.

ІНФОРМЕТРІЯ – науковий напрям, що активно розвивається та пов'язаний із дослідженнями всіх кількісних аспектів інформації, інформаційних процесів і явищ.

У широкому розумінні – це використання широкого математичного апарату для аналізу та виявлення закономірностей, формулювання законів інформаційної діяльності й наукової інформації, а також прийняття рішення в інформаційній практиці.

БІБЛІОМЕТРИЯ – це наукова дисципліна, яка вивчає документообіг на підставі кількісного аналізу первинних і вторинних джерел за допомогою різних формалізованих методів, з метою отримання даних про ефективність наукових областей та прогнозування їх розвитку.

НАУКОМЕТРИЯ – статистичні дослідження динаміки і структури наукових інформаційних потоків і масивів.

При проведенні наукометричних досліджень, поряд з бібліометричними методами використовують такі як:

- індекс Хірша;
- імпакт-фактор журналу.

Ці два показники вважаються об'єктивними в світі.

ВЕБОМЕТРИЯ – багатоаспектний аналіз веб-ресурсів. Першими термін використали у 1997 році Томас Алмінд і Петер Інгверсен.

В останні часи вебометричні дослідження активно використовуються для оцінки наукових та освітніх організацій. Початок цієї роботи було покладено в 2004 році, коли іспанська лабораторія кібернетики Вищої Ради з наукових досліджень Міністерства науки та інновацій представила БД WEBOMETRICS.

КІБЕРМЕТРИЯ відображає нові можливості з обробки інформації, яка зберігається в електронному вигляді. Вважається, що кіберметрія поєднує в собі вебометрію та альтиметрію.

До неформальної мережевої комунікації відносяться: альтиметрія (альтметрікс), коефіцієнт відповідності посади, яку займає науковець, коефіцієнт позанаукового впливу.

АЛЬТМЕТРИЯ – науковий напрям, суть якого полягає у підрахунку згадувань наукової роботи в Інтернеті: соціальних мережах, онлайн-новинах, менеджерах даних, на сайтах університетів або окремих дослідників, блогах тощо.

КОЕФІЦІЄНТ ВІДПОВІДНОСТІ ПОСАДИ, яку займає науковець (K_c). Його визначають таким чином:

$$K_c = \frac{h}{hn}$$

індекс Хірша фактичний
індекс Хірша нормативний, тобто «нормальний» для посади, яку він займає
(висвітлює «Табель про ранг наукових співробітників»)

КОЕФІЦІЄНТ ПОЗАНАУКОВОГО ВПЛИВУ (K_{Π}):

$$K_{\Pi} = \left(\frac{hn}{h} \right) \times 100\% - 100\%$$

де hn – нормативний, а h – фактичний

Реалізація досліджень в практичній діяльності бібліотеки вишу:

1. Управління інформаційними ресурсами бібліотеки;
2. Інформаційне забезпечення наукових досліджень;
3. Інформетричне моделювання процесів звернення і попиту до е-інформаційних ресурсів;
4. Укріплення позицій ВНЗ у рейтинзі Вебометрикс;
5. Навчання основам інформетрики.

Запровадження в роботу бібліотек ВНЗ метричних досліджень – це можливість трансформувати її діяльність від управління науковими продуктами, до управління науковими процесами.

Список використаних джерел

1. Асеев, Г. Информетрия або инфометрия / Г. Асеев // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 5. – С. 26–28.
2. Гаджиева, А. Библиометрия в системе смежных научных дисциплин / А. Гаджиева. – Режим доступа : <http://bibliotekar.ru/media2/bibliometria.htm>. – Загл. с экрана.
3. Галявиева, М. С. Информетрия и библиотеки: точки пересечения / М. С. Галявиева // Электронные библиотеки : рос. науч. электрон. журн. – 2014. – Вып. 6. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2014/part6/G>. – Загл. с экрана.

4. *Иванов, К. С.* Коэффициенты соответствия занимаемой должности и «блата» – новые (альтернативные) наукометрические показатели для объективной оценки научного труда в России / К. С. Иванов. – Режим доступа : <http://trv-science.ru/2014/04/09/koefficienty-sootvetstviya/>. – Загл. с экрана.
5. *Колесникова, Т. А.* Новая философия и инновационные направления деятельности библиотеки вуза / Т. А. Колесникова. – Режим доступа : http://library.zntu.edu.ua/for_librarian/crim_2012/kolesnikova.pdf. – Загл. с экрана.
6. *Колесникова, Т. О.* Університетська наука у світовому інформаційному просторі / Т. О. Колесникова. – Режим доступу : <http://www.docshyt.info/?p=1025> – Назва з екрану.
7. *Копанєва, В.* Бібліотеки в системі наукової електронної комунікації / В. Копанєва. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/0710kop.pdf>. – Назва з екрану.
8. *Костирко, Т. М.* Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК на допомогу поліпшенню публікаційної активності / Т. М. Костирко, І. В. Бондар // Вісн. ОНУ. Сер. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – О., 2014. – Т. 19. – Вип 1 (11). – С. 104–118.
9. *Люцко, Н. М.* Традиционные и альтернативные наукометрические показатели : презентация / Н. М. Люцко. – Режим доступа : <http://www.slideshare.net/nativiaa/ss-35638775>. – Загл. с экрана.
10. *Мамоненкова, М. В.* Організація інноваційної діяльності НБ ВНЗ / М. В. Мамоненкова // Матеріали наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності ВНЗ», 29 жовт. 2014 р. – Чернігів : НБ ЧНТУ, 2014. – С. 12–27. – Режим доступу : <http://library1.stu.cn.ua/wpcontent/documents/conferensiy.pdf>. – Назва з екрану.
11. *Подрезова, М. О.* Стратегія розвитку Наукової бібліотеки в умовах інформатизації суспільства / М. О. Подрезова // Вісн. ОНУ. Сер. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – О., 2014. – Т. 19. – Вип 1 (11). – С. 11–31.